

VERKEERSSLACHTOFFERS ONDER DE FAUNA OP
DE A27 BIJ DE STICHTSE BRUG IN 1989

Dick A. Jonkers

Inleiding

Na de openstelling van rijksweg 27 werden in 1984 het gehele jaar door tellingen van verkeersslachtoffers onder de fauna gehouden. (Dieperink 1985). De aantallen voertuigen op die rijksweg zijn sindsdien beduidend toegenomen. Of de omvang van de sterfte ook groter is geworden is niet bekend.

Beschrijving van het traject.

Even na de verkeerslichten bij de afslag Huizen/Blaricum gaat de vierbaansweg over in een tweebaans-. Het beginpunt van het traject lag bij het viaduct voor lokaal verkeer naar de Oostermeent. Aan de westzijde ligt tegen de weg een circa 10 meter brede grasberm die overgaat in een brede metershoge aarden geluidswal. Daarop bevindt zich een aanplant van jonge loofbomen met tussenruimte van enkele meters. De lengte van deze wal is circa 1,2 km. Aan de oostzijde bevindt zich een tientallen meters brede zandige berm met hoofdzakelijk grassen. Daarachter liggen zandlichamen van oorspronkelijk geplande op- en afritten. Tegen het viaduct is een overhoekje met jong loofhout en struiken aanwezig. Aan beide zijden voert de weg daarna door een open graslandgebied. Westelijk ligt het Vierde Kwadrant, oostelijk de Oostermeent. Beiden zijn het terreinen met hoge dichtheden aan weidevogels. De berm aan de oostzijde blijft maximaal 10 meter breed en wordt als de begroeiing laag is als foerageergebied gebruikt door Scholeksters, Kieviten, Kauwen, Spreeuwen, Graspiepers en Gele Kwikstaarten. Bij het begin van de oevers van het Eemmeer begint de weg te stijgen en bereikt bij de brug een hoogte van tientallen meters. De bosjes van de vroegere oeverlijn buigen af naar het noorden en gaan over in het slik- en moerasterrein van de Stichtse Brug. De grasberm van de oostzijde wordt geleidelijk aan smaller en is enkele honderden meters voor de oeverlijn van het Gooimeer nog geen meter breed. Dit wordt mede veroorzaakt door de vangrail die tot over de brug doorloopt. Vanaf de geluidswal zijn achter de berm om de 50 meter wilgenbosjes geplant, die tijdens de tellingen nog laag waren. Naar aanleiding van het in 1984 uitgevoerde verkeersslachtofferonderzoek is door Rijkswaterstaat een houten schuinstaand scherm met daarachter een loofbosje (nu 1.50 meter hoog) aangelegd ter hoogte van de oorspronkelijke oeverlijn. De lengte hiervan is ongeveer 150 meter. Deze voorziening dient ervoor om vogels te dwingen hoger te gaan vliegen, waardoor aanvaringen voorkomen kunnen worden. De bermen werden in de loop van mei gemaaid. Het onderzochte traject heeft een lengte van 4,1 kilometer. De verkeersintensiteit was minimaal 12.000 voertuigen per etmaal.

Telmethode

De slachtoffers werden vanuit een rijdende auto met een gemiddelde snelheid van 50 km per uur geteld. Wanneer aan de juistheid van de determinatie werd getwijfeld werd zo mogelijk gestopt en het slachtoffer anders als ongedetermineerde vogel of zoogdier genoteerd. Als controle voor de trefkans werd bovendien op 5 juli 's morgens na zonsopkomst het traject lopend afgezocht, nadat aan het eind van de middag ervoor een telling vanuit de auto had plaatsgevonden. Vanaf eind februari tot 1 juli werden 30 tellingen gehouden, waarvan één in februari, twee in maart en in de overige maanden elk negen. De interval tussen de tellingen bedroeg vanaf eind maart minimaal twee en maximaal vier dagen.

Resultaten

Op het hele traject werden twaalf verschillende vogelsoorten met een totaal van 31 exemplaren gevonden, waaronder vijf postduiven. Van de zoogdieren waren dit twee soorten en twaalf slachtoffers (Tabel 1).

Tabel 1. Soorten en aantallen slachtoffers onder de fauna op rijksweg 27 van het viaduct Oostermeent - Stichtse Brug in 1989.

soort	aantal controles maand februari	2 maart	9 april	9 mei	9 juni
Wilde Eend	-	-	3	-	1
Bruine Kiekendief	-	-	-	-	1
Fazant	-	-	1	-	2
Scholekster	-	-	-	-	2
Kievit	-	-	1	-	5
Kokmeeuw	-	1	-	-	-
Boerenwaluw	-	-	-	-	1
Merel	-	-	-	-	1
Rietgors	-	1	-	-	-
Spreeuw	-	-	-	-	2
Kauw	-	-	-	-	1
Species uncertainae	-	-	1	-	2
Postduif	-	-	-	-	5
Haas	1	7	2	1	-
Egel	-	-	-	-	1

De controle die op 5 juli lopend werd uitgevoerd leverde een groter aantal dode dieren op dan vanuit de auto werd gezien. Van de zeven vers aangereden vogels (4 Postduif, 1 Wilde Eend, 1 Zwarte Kraai en een niet nader gedetermineerde vogel) bleek alleen de Zwarte Kraai nog aanwezig te zijn. De verdwijningssnelheid van dieren die voor consumptie geschikt zijn was hier dus groot. De dieren zijn waarschijnlijk door mensen meegenomen. Sporen van aaseters werden niet aangetroffen. Soms worden dode dieren door kantonniërs opgeruimd. In dit geval, en dat blijkt ook uit andere aangetroffen resten, was daar geen sprake van.

Opmerkelijk was dat verpletterde 'consumptiedieren' en exemplaren die op plaatsen lagen waar niet gestopt kon worden wel bleven liggen.

Een Haas die kennelijk 's nachts was aangereden was nog wel aanwezig. Op de hoge stukken bleken kleine vogels van de weg af naar beneden te zijn gewaaid. Alle gegevens van gevonden dieren bij de 'loopcontrole' werden op dezelfde wijze vastgelegd als bij de autocontrole. Er werden resten van 31 dieren aangetroffen, waardoor het totaal dus nog groter wordt (Tabel 2).

Tabel 2. Totaal aantal gevonden soorten en exemplaren van februari tot en met juni 1989.

Wilde Eend	8
Bruine Kiekendief	1
Meerkoet	1
Fazant	3
Scholekster	5
Kievit	10
Bonte Strandloper	1
Kokmeeuw	3
Boerenwaluw	1
Merel	1
Rietgors	1
Spreeuw	11
Kauw	1
Zwarte Kraai	2
Species uncertainae	5
Postduif	5
Haas	13
Egel	1
Totaal	73

Het relatief grote aantal slachtoffers onder de hazen hangt nauw samen met het paargedrag (rammeltijd). De dieren rennen dan achter elkaar aan en steken daarbij ook wegen over. Opmerkelijk is, dat in tegenstelling tot 1984 (Dieperink 1985) geen enkel Konijn werd gevonden.

Het aantal slachtoffers in mei is minimaal. Dit kan het gevolg zijn van het type telling dat werd uitgevoerd. Slachtoffers die in de berm terechtkwamen zouden kunnen zijn gemist door de hoogte van het gras. In juni waren alle bermen gemaaid en daardoor tegelijkertijd weer aantrekkelijk als foerageergebied geworden. In die maand waren in de oostelijke berm geregeld Scholeksters en Kieviten met respectievelijk maximaal vijf en enkele tientallen exemplaren aanwezig.

De gevonden jonge Bruine Kiekendief was mogelijk een jong afkomstig uit het broedsel van het paar dat bij de Stichtse Brug nestelde. De vindplaats was ter hoogte van het broedgebied.

Een vergelijking van dezelfde periode met het onderzoek van Dieperink (1985) laat zien dat het aantal soorten maar ook het aantal slachtoffers vrijwel gelijk is.

Tabel 3. Vergelijking van het teltraject in 1985 en hetzelfde traject in 1989.

	Dieperink (1985)	Jonkers (1989)
Wilde Eend	1	-
Meerkoet	-	- (1)
Fazant	1	1
Kievit	2	1 (3)
Bonte Strandloper	-	- (1)
Scholekster	-	1
Kokmeeuw	7	1 (1)
Houtduif	1	-
Ransuil	1	-
Gierzwaluw	1	-
Spreeuw	-	1 (4)
Zwarte Kraai	-	- (2)
Postduif	3	1 (1)
Species uncertainae	-	2
Haas	1	3 (1)
Konijn	6	-
Bunzing	1	-
Totaal	25	11 (14)

() aanvulling van exemplaren gevonden tijdens loopcontrole.

Dit gegeven is niet in overeenstemming met de conclusie in Jonkers & de Vries (1977). Uit deze publikatie blijkt dat enige tijd na de openstelling van nieuwe wegen het aantal slachtoffers vermindert. De periode waarin het onderzoek is uitgevoerd is te kort om conclusies te trekken over plaatsen waar veel slachtoffers vallen. Uit de tellingen blijkt dat het aantal slachtoffers nog steeds groot is. De gevonden soorten en aantallen zijn een minimum, want de telling vanuit de auto is ontoereikend voor kleine slachtoffers. Het lijkt zinvol om in 1990 het traject nogmaals te tellen, maar dan te voet. Hoewel er nu al aanwijzingen zijn dat er op een aantal plaatsen geregeld slachtoffers vallen, zal dit materiaal gesteund moeten worden door tellingen van een heel jaar. Tegelijkertijd kan dan ook het effect gemeten worden van het houten scherm en de begroeiingen die door Rijkswaterstaat zijn aangebracht.

Literatuur:

1. Dieperink, P. 1985 Verkeersslachtoffers op het talud van de Stichtse Brug in 1984.
De Korhaan 19 (6) : 130-134
2. Jonkers D.A. & G.W. de Vries 1977. Verkeersslachtoffers onder de fauna. Ned.Ver.tot Bescherming van Vogels Zeist.